

Diplomová magisterská práce:

Ajna Challyjeva, Everday life of Central Asia in the second part of the XIX-th century

Posudek vedoucího práce: prof. dr. Rudolf Veselý, CSc.

Není divu, že si posl Ajna Challyjeva za thema své diplomové práce zvolila právě problematiku Střední Asie, Transkaspicka, neboť do těchto rozlehlých stepních a pouštních území s bohatými městy, starobyloou křižovatkou kultur usedlíků a kočovníků, sahají její rodinné kořeny. Pamatuji, že zamýšlela zabývat se ve své diplomové práci životem tamního obyvatelstva podle svědectví, která o něm ve svých cestopisech zanechal Ármin Vámbery, maďarský turkolog, který v Uzbekistánu a Turkmenii pobýval na začátku druhé poloviny 19. století. Studium těchto pramenů však brzy rozšířila o další prameny a literaturu, a výsledkem se stala předložená práce.

Práce je vytvořena s autorčinným nepochybným zaujetím jejím thematem, přitom přesně a stručně výstižně formulována, bez jakýchkoli nepodstatných odbočení od pojednávané otázky. Je také vhodně rozčleněna, a obsah jednotlivých jejích částí je jasně vyhraněn. S prací jsme měl možnost se seznámit v její téměř konečné podobě a vyslovil jsem svůj souhlas s její koncepcí, obsahem a způsobem zpracování včetně toho, že bude podána v anglickém jazyce.

Autorka ji rozčlenila do šesti kapitol, jimž předchází úvodní slovo (s.2-6) a uzavírá je slovo závěrečné (s. 101-104).

Úvodní slovo kromě toho, že vytyčuje cíl práce a s potřebným kritickým pohledem pojednává o informačních zdrojích práce, vymezuje obsah tzv. "každodenního života" vůči etnografickému zkoumání určitého etnického či sociálního prostředí nebo zkoumání jeho hmotné kultury, a charakterisuje stručně jeho jednotlivé složky, jež je třeba zkoumat.

V první kapitole vymezuje autorka území a politicko-územní útvary, která vytvářejí oblast nazývanou Střední Asií a pojednává o jejím vymezení v minulosti až do současnosti (UNESCO). V závěru uvádí vymezení oblasti, kterou pro účely své práce považuje za relevantní, jako území zabírající bývalé sovětské středoasijské republiky - Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Uzbekistán a Turkmenistán (s. 13-25).

Druhá kapitola pojednává o historické situaci Střední Asie v první polovině 19. století a o jednotlivých dobových politických útvarech - bucharském emirátu, chívském chanátu a chokandském chanátu (s. 13-26).

Politickému vývoji ve druhé polovině 19. století je vyhrazena kapitola třetí (s. 26-37), tedy ovládnutí Střední Asie Ruskem, jeho způsobů, střetem se zájmy Velké Británie a tzv. Velkou hrou (The Great Game). Samostatné oddíly jsou věnovány ekonomickým zájmům Ruska a konsolidaci jeho politické moci v celé oblasti.

Další kapitoly - 4.- 6. - jsou již v bezprostřední souvislosti s denním životem obyvatel studované oblasti.

Jsou to v prvním pořadí kulturní otázky (kap. 4., s. 38-52), jejichž jednotlivým souborům autorka věnuje vždy samostatnou podkapitolu. Jsou to především stav tradičního školství a ovlivnění vzdělávání modernisovanými školami zaváděnými Rusy a smíšené školy. Samostatně je pojednána obecná kulturní situace oblasti a vlivy, které na ni působily z vnějšku, vliv džadíského hnutí, vlivy indické, vlivy přicházející z Ruska. Významnou část této kapitoly představuje pojednání o rozvoji tiskařství, vydávání knih, periodik a jejich vliv na oživení kultury a literatury.

V následující páté kapitole (s. 53-80) autorka pojednala sociální a hospodářskou situaci oblasti oné doby. Samostatné odkapitoly jsou věnovány oběma sociálním skupinám obyvatel - kočovnickým společenstvím a společenstvím usedlého obyvatelstva - městskému a vesnickému. Hospodářské činnosti všech těchto tří skupin jsou vyhrazeny samostatné podkapitoly - pastorálnímu hospodářství, zemědělské produkci a městské produkci a zvláště pak městským řemeslům. V této souvislosti je zdůrazněna úloha středoasijského zemědělství pro rozvoj ruského textilního průmyslu a jeho důsledky pro místní textilní a j. řemeslnou produkci.

Dennímu všednímu životu v nejužším smyslu je vyhrazena kapitola poslední, šestá (s.81-100). Zde autorka v samostatných podkapitolách analyzuje místní problematiku postavení ženy ve společnosti, zdravotní a hygienické otázky, společenskému styku, místům, kde k němu dochází a společenským obřadům, stejně jako životním způsobům různých společenských skupin a konečně přirozeně také oblečení a bydlení nomádů, vesničanů a obyvatel měst.

V závěru (s.101-104) jsou shrnuty důsledky a následky ruského vlivu na každodenní život obyvatel měst i stepí Střední Asie, změny, které byly tím způsobeny, způsoby upevňování ruské imperiální moci v regonu a jeho hospodářského využití. Nepovšimnuty nezůstaly ani pozitivní jevy, jako postupující vědomí etnicko-náboženské domácí identity, počátky novinářství, místního podnikání i umění (fotografie, film), ani jevy negativní - rozmach byrokracie a její korupce.

Autorka vypracovala tuto svoji práci samostatně, o svém postupu na ni mne pravidelně informovala stejně jako o materiálu, který postupně získávala. Mezi publikacemi uvedenými v seznamu použitých pramenů (s. 105-107, cestopisy, paměti) a literatury (včetně elektronických zdrojů) převažují díla v posledních desetiletích, jejichž získání není snadné. Autorka tyto zdroje pečlivě vytěžila. Práce je po stránce struktury, metody, formulace závěrů stejná jako formálního provedení plně vyhovující požadavkům, takže k ní nemám kritických připomínek. Všechny jsem sdělil autorce v průběhu její přípravy a byly respektovány.

Práce tedy splňuje všechny požadavky jako magisterská práce a doporučuji ji k oponentnímu řízení.

V Praze dne 17. května 2008.

Prof. dr. Rudolf Veselý, CSc.